

TURHAN BAYTOP'UN (1920-2002) ANADOLU GEZİLERİ VE BİTKİ KOLEKSİYONU*

Asuman Baytop**

Profesör Ömer Turhan Baytop, Dr. pharm., Dr.h.c. (1920-2002), İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde Farmakognozi ve Eczacılık Tarihi profesörüdür. Öğretim faaliyetleri dışında, fakülte dekanlığı ve anabilim dalı başkanlığı gibi idari görevlerde bulunmuş, bu görevler dışında araştırma ve yayınlarını ihmal etmemiş, seçkin, tanınmış bir öğretim üyesidir. Onu değişik yönleriyle tanıtan, sağlığında veya ölümünden sonra yayımlanmış, kısa veya uzun birçok makale vardır. Bunların sayısı 60'a yakındır. En kapsamlıları, kızının derlediği "Turhan Baytop (1920-2002): Araştırarak, Toplayarak, Yazarak Geçen Bir Ömür" adını verdiği ve editörü olduğu *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* dergisinde yayımladığı makale (Günergun 2002), gene kızının İ.Ü. Eczacılık Fakültesi Farmakognozi Anabilim Dalı tarafından onun ölümünün birinci yıldönümü nedeniyle yayımlanan Anma Kitabı'nda yer alan "Turhan Baytop'u Anarken" adlı makalesi (Günergun 2004) ile Eskişehir'de toplanan IX. Türk Eczacılık Tarihi Toplantısı'nda sunduğu "Turhan Baytop, Araştırmaya, Üretmeye ve Eğitime Adanmış Bir Ömür" adlı konuşmasıdır (Günergun 2010). Bu ayrıntılı makalelerden öğrendiğimiz bir nokta, T. Baytop'un henüz bir eczacı öğrencisi iken akademik kariyere girmeye karar vermiş ve iki araştırma konusuna o zamanlarda bağlanmış olduğudur. Mezun olduktan sonra Farmakognozi Kürsüsü'ne asistan olarak girecek, bir yandan yurdunun bitkileri üzerinde çalışacak, diğer yandan Türkiye'de Eczacılık Tarihi'ni ortaya çıkaracaktır. Bu iki tutku, ömrünün sonuna kadar T.Baytop'u terk etmeyecektir.

Türkiye bitkileri ile ilgili araştırmalarını başlıca iki yönden yürütecektir. Farmakognostik yönden Türkiye'nin tıbbi ve zehirli bitkilerini saptayacak, onları etken maddeleri ve kullanılışları bakımından değerlendirecek; floristik yönden de, Türkiye'nin bitkilerini öğrenecek, Türkiye florasının tanınmasına yardımcı olmaya çalışacaktır. Bu tip çalışmaları gerçekleştirmek için atacağı ilk adım, bir bitki toplayıcısı olmak, Anadolu'yu gezmek, bitki örnekleri toplamak, bir Herbaryum oluşturmak gerekmektedir. Keza, Eczacılık Tarihi'ni ortaya

çıkarmak için de, bu meslekle ilgili, geçmiş zamana ait her türlü eşya, belge, malzeme toplamak ve bir Eczacılık Müzesi kurmak icap edecektir. T.Baytop, bu çalışmalarını sonuçlandırmış, sonuçları orijinal makale ve kitaplar halinde yayımlamış, Herbaryum'u ve Eczacılık Müzesi'ni kurmuştur.

Amacımız, elimizdeki makalede T.Baytop'un bitki toplayıcısı yönünü tanıtmak, Anadolu gezilerinden ve bitki koleksiyonundan bahsetmek olacaktır.

Yaşam öyküsü

Turhan Baytop, 20 Haziran 1920'de Üsküdar'da (İstanbul) doğdu. Babası topçu albay idi. Liseyi Erzurum'da okudu. 1941'de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Eczacı Mektebi'ne girdi ve buradan 1945'de mezun oldu. Askerlik görevini yaptıktan sonra, Ağustos 1948'de Eczacı Mektebi Farmakognozi Kürsüsü'ne asistan girdi. 1949'da Dr.pharm. ünvanını aldı. 1951-1952 yılları arasında, bir yıl Paris Eczacılık Fakültesi Farmakognozi Kürsüsü'nde bilgisini arttırdı. 1952'de doçent oldu. 1953'te evlendi. 1963'te profesör oldu. Aynı yıl, Eczacı Okulu fakülte olunca, Fakülte Dekanı seçildi. 1969'da Farmakognozi Enstitüsü direktörlüğüne atandı. 1984 OPTIMA (Organization for the Phytotaxonomic Investigation of the Mediterranean Area) gümüş madalyası, 1988 TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) bilim ödülü, 1992 ECO (Economic Cooperation Organisation) ödülü, 2002 TET (Türk Eczacılık Tarihi) altın rozeti gibi seçkin ödüllere sahip, kurucu bir öğretim üyesiydi. Başarılı öğrencilerin ödüllendirilmesine önem verirdi. Mustafa Nevzat Eczacılık Ödülü ve Eczacı Hamdi Bey Ödülü, onun önerileriyle gerçekleşti. Kürsü içinde bir Drog Koleksiyonu (1949), bir Herbaryum (1949), Fakülte içinde bir Eczacılık Tarihi Müzesi (1960) kurdu. Eczacı Okulu'nun Tıp Fakültesi'nden ayrılıp bir Eczacılık Fakültesi haline getirilmesi için uğraştı (1963). "Bitkisel İlaç Hammaddeleri" toplantılarını (1976), "Türk Eczacılık Tarihi" toplantılarını (1990) başlattı. Öğrencileri için ders kitapları yazdı. Orijinal araştırmalarını makale ve kitap halinde yayımladı. 1987'de yaş haddinden dolayı emekliye ayrıldı. Bilimsel araştırmalarına devam etti. Kısa bir rahatsızlıktan sonra, İstanbul'da 25 Haziran 2002'de vefat etti. Naaşı Zincirlikuyu Mezarlığı'ndadır.

* Bu makalemlle, ölümünün 10uncu yılında, eşim Prof. Turhan Baytop'u sevgi ve saygı ile anıyorum, A.Baytop.

** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi.

Pazar	MART 4 MARS 28 Muharrem	Dimanche Av 3	Pazartesi	MART 5 MARS 29 Muharrem	Lundi Av 3
<p>Saat 8 de Otelden Şenköy'e hareket ettik. Şenköy'de üç bölge için tozunu için sigaret dâğımları toplanıldı. Crocus ve Frutillaria ve Iris tozunu toplanıldı. Tulipa tozunu toplanıldı. C. praecox I. reticulata } resimleri çekildi Şenköy'ün Saat 11 de Şenköy'den ayrıldık. Horumiyeye geldik. Araba de Kırba. İki'nin tozunu toplanıldı. Mavi çiçekli Crocus toplanıldı. Çok az nar. Suluğ tozunu toplanıldı. Altın tozunu toplanıldı. Geceyi Tarsus'da geçirdik. Crocus mavi çiçekli R. Kırba tozunu</p>			<p>Saat 7 de Pozantı (Anasa Koyu) na hareket ettik. Hava için bu sefer belki Anasa koleksiyonu için C. persiflorus'u toplanacağız. Anasa koleksiyonu geçtik. Etrafta bir crocus (sarı) ve Adonis var. C. persiflorus bulamadık. Adonis'te koca köy tozunu toplanıldı. Burada C. flavus bulduk. R - C. siccheri Anasa'nın yeni ismi R. Anasa koleksiyonu Eski konaklık R. Adonis. Silipli'de Çadır otelinde toplanıldı. İki se yeni bir otel.</p>		

Cuma	MART 30 MARS 25 Safer	Vendredi Av 3	Cumartesi	MART 31 MARS İkinci İnönü Zafere - 26 Safer	Samedi Av 3
<p>İst. Eskişehir'e hareket. Sabah saat 7 de Scilla bythinica Boiss. Adapazarı - Geze arası Geze 17 km. Doğançay İst. yolunda Budak Çesmesine gelmeden, Laurus nobilis Phyllirea nakiri yanında Geceyi kütahya'da Erbaylar otelinde geçirdik.</p>			<p>Kütahya, dan Geze, Simar Sındırgı, Bolkesin, Edremit Resim: Çardaklıca - Gediz arası dolu, C. flavus sp. novo 6-7 tane, sarı, çiçek stigma çok parçalı Ilica, Resim çekildi Geceyi Edremit'de geçirdik</p>		

Prof.Dr. Turhan Baytop'un Anadolu gezileri sırasında tuttuğu notlardan. 1973 yılına ait defterden örnek sayfalar.

Anadolu gezileri ve bitki koleksiyonu

T.Baytop, Anadolu'da çok gezdi. Gezileri çok amaçlı idi. Amaçlarından biri, Türkiye'nin her yönünden yerli bitki örnekleri toplamak, onları çalıştığı kürsünün herbaryumuna yerleştirmekti. T. Baytop'un bütün bitki koleksiyonu bugün 1964'ten beri İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryumu adını taşıyan ve bakımı ve gelişimi fakültenin Farmasötik Botanik Anabilim Dalı tarafından yürütülen Herbaryum'da (ISTE) saklıdır. ISTE'nin örnek defterlerinde hepsinin kaydı vardır. Bu bakımdan, ISTE'deki kayıtlar, T.Baytop'un botanik gezileri ve bitki koleksiyonu hakkında emin bir kaynaktır. İkinci bir kaynak da, *Flora of Turkey and the East Aegean Islands* adlı (1965-2000) eserde adı geçen T.Baytop tarafından toplanmış bitki örneklerinin kayıtlarıdır.

ISTE kayıtlarına göre, T.Baytop ilk Anadolu gezisini 14 Temmuz - 11 Ağustos 1949 arasında yapmış, bu gezide Eskişehir, Aydın, Muğla, Köyceğiz, İzmir, Bursa yörelerinden örnek toplamıştır. Son Anadolu gezisi 5-6 Haziran 2000 tarihini taşır. Bu gezide Elazığ'a gitmiş, Harput çevresi bitkileri ve yörede yetişen *Rosa* türlerini incelemiştir. İstanbul ve yakınlarına yaptığı geziler güneybirdir. Marmara ve Trakya bölgeleri gezileri 2-3 gün gibi kısa sürelidir. Anadolu gezileri ise tabiatıyla 2-3 hafta sürmüştür. T. Baytop, Şubat ortaları - Kasım ortaları arasında Anadolu'dan örnek toplamış, Türkiye'nin hemen her yerine gitmiş, Türkiye'nin her tarafı onun için bir araştırma laboratuvarı olmuştur. 1949-2000 arasında, güneybirdir yaptığı ve daha uzun süreli Anadolu gezilerinin sayısı 160 kadardır. Trakya gezilerinin sayısı ise 10'u geçmemektedir. T.Baytop'un İstanbul dışında yaptığı araştırma gezilerini, tarih ve gezi yolları ile birlikte açıklayan bir liste, onun *Anadolu Dağlarında 50 Yıl* adlı kitabında mevcuttur (Baytop 2001, s.180-187). Aslında bu kitap, onun gezilerinin özet bir hikâyesidir.

ISTE'deki T.Baytop'un Türkiye bitkileri koleksiyonunda, kendi tarafından toplanmış 10750 örnek ve 32 tipörnek vardır. Bunların 2200 kadarı jeofit örnekleridir ve başta *Liliaceae*, *Iridaceae*, *Amaryllidaceae*, *Orchidaceae*, *Araceae* örnekleri olmak üzere, *Anemone*, *Erianthus*, *Corydalis*, *Cyclamen* türleri gibi monokot olmayan jeofit bitki örneklerinin de önemli bir sayıda oldukları göze çarpar.

T.Baytop'un bitki koleksiyonunun iki belirgin özelliği vardır. Bunlardan biri, her örnek numarası altında, tek değil, fakat aynı bitkiden çok sayıda örnek bulunur. Bu şekilde başka herbaryumlara örnek gönderebilmek, onlarla mübadele edebilmek olanağı sağlanmıştır. İkincisi, otsu örneklerin, tayin işleminde kolaylık sağlanacak şekilde, yani çiçekli, meyvalı, mümkünse köklü toplanmış oluşu, çiçek ve meyvalarını farklı mevsimlerde veren soğanlı

bitkilerden ise, her iki mevsimde aynı yerden toplanmış örneklerin bulunduğudur.

T.Baytop'un bitki koleksiyonu ve onun değeri hakkında bilgi verebilecek ikinci bir kaynak, *Flora of Turkey and the East Aegean Islands* adlı (1965-2000) eserdir. Bu eser tarandığında, onun içinde T.Baytop tarafından toplanmış 950 bitki örneğinin kayıtlı olduğu görülür. Bunlardan 32'si tipörnektir. Biri 1956'da, diğerleri 1968-1981 yılları arasında toplanmıştır. 22'sinde T.Baytop tek toplayıcıdır. Diğerlerinde ikinci, bazen üçüncü bir toplayıcı vardır. Örnekler 18 farklı ilden toplanmıştır. Biri İstanbul'un Anadolu yakasından, bir başkası Trakya'dan, Çanakkale'nin Avrupa yakasındandır. Diğerleri, Bolu ve Kütahya gibi Batı Anadolu; Eskişehir, Çankırı, Sivas gibi Orta Anadolu; Gaziantep, Diyarbakır, Siirt, Mardin, Hakkari, Van, Kars gibi Doğu Anadolu; Adana, Mersin, Antalya, Muğla gibi Güney Anadolu illerindedir.

Tipörneklerin 23'ü jeofit monokot cinslere aittir. Bunların arasında 12 *Crocus*, 3 *Colchicum*, 3 *Allium* ve 2 *İris* örneği vardır. Jeofit örneklerin ve başlıca *Crocus* örneklerinin çokluğu, T.Baytop'un jeofitlere ve başlıca *Crocus* türlerine olan tutkusunun derecesini gayet iyi belirtmektedir. Bu tutkusunu verimli bir şekilde sonuçlandırmış olduğuna bir kanıt, B.Mathew ile birlikte yazmış olduğu *The Bulbous Plants of Turkey* adlı (1984) kitabıdır.

T.Baytop'un topladığı tipörneklerin listesi, örneklerin toplandığı il ve toplama tarihi ile birlikte, sistematik sıra içinde dizili olarak aşağıda verilmiştir.

Gypsophila baytopiorum Kit Tan (Caryophyllaceae), C9 Hakkari, 22.vi.1981. (A.Baytop ile birlikte).

Hypericum pamphylicum Robson et Davis (Guttiferae), C3 Antalya, 11.v.1979. (B.Mathew ve N.Sütlüpmar ile birlikte).

Astragalus baytopianus Chamberlain et Matthews (Leguminosae), B9 Van, 9.viii.1956.

Cyclamen cilicium Boiss. et Heldr. var. *intaminatum* Meikle (Primulaceae), B3 Eskişehir, 4.x.1975.

Nonea pulla (L.) DC. subsp. *scabrisquamata* A.Baytop (Boraginaceae), B9 Van, 16.vi.1973.

Scutellaria orientalis L. subsp. *porphyrostegia* Edmondson (Labiatae), B8 Siirt, 5.vi.1971.

Stachys baytopiorum Kit Tan et Yıldız (Labiatae), C8 Mardin, 7.vi.1971. (A.Baytop ile birlikte).

Nepeta baytopii Hedge et Lamond (Labiatae), B8 Diyarbakır, 25.vii.1970.

Galium baytopianum Ehrend. et Schön.-Tem. (Rubiaceae), B7 Sivas, 31.v.1968.

Biarum davisii Turrill subsp. *marmariensis* P.C.Boyce (Araceae), C2 Muğla, 29.x.1977. (N.Zeybek ve G.Görk ile birlikte).

Allium baytopiorum Kollm. et N.Özhatay (Liliaceae), B10 Kars, 19.v.1979.

Allium eldivanense N.Özhatay (Liliaceae), C4 Çankırı, 18.vii.1976. (A.Baytop ile birlikte).

Allium stearnianum Koyuncu, N.Özhatay et Kollm. subsp. *vanense* Kollm. et Koyuncu (Liliaceae), B9 Van, 4.vii.1980.

Asphodeline tenuior (Fisch.) Ledeb. subsp. *tenuiflora* (C.Koch) E.Tuzlacı var. *puberulenta* E.Tuzlacı (Liliaceae), B7 Sivas, 30.v.1968.

Colchicum baytopiorum C.D.Brickell (Liliaceae), C3 Antalya, 7.xi.1976.

Colchicum sanguicolle K.M.Pers. (Liliaceae), C2 Antalya, 29.ix.1976. (H.J.Leep ile birlikte).

Colchicum burttii Meikle (Liliaceae), A1(E) Çanakkale, 15.iii.1975.

Sternbergia candida B.Mathew et T.Baytop (Amaryllidaceae), C2 Muğla, 14.i.1979.

Crocus abantensis T.Baytop et B.Mathew (Iridaceae), A3 Bolu, 11.iv.1973.

Crocus adanensis T.Baytop et B.Mathew (Iridaceae), C5 Adana, 4.iii.1973.

Crocus asumaniae Mathew et T. Baytop (Iridaceae), C3 Antalya, 6.xi.1976.

Crocus biflorus Miller subsp. *punctatus* Mathew (Iridaceae), C3 Burdur, 5.v.1979. (B.Mathew ile birlikte).

Crocus cancellatus Herbert subsp. *lycius* Mathew (Iridaceae), C3 Antalya, 7.xi.1976.

Crocus flavus Weston subsp. *dissectus* T.Baytop et B.Mathew (Iridaceae), B2 Kütahya, 31.iii.1973.

Crocus hittiticus T.Baytop et B.Mathew (Iridaceae), C4 Mersin, 7.iii.1973.

Crocus kotschyanus C.Koch subsp. *cappadocicus* Mathew (Iridaceae), B6 Sivas, 19.ix.1978. (H.J.Leep ile birlikte).

Crocus kotschyanus C.Koch subsp. *hakkariensis* Mathew (Iridaceae), C10 Hakkari, 27.ix.1974.

Crocus olivieri Gay subsp. *istanbulensis* Mathew (Iridaceae), A2(A) İstanbul, 11.iii.1981.

Crocus pallasii Goldb. subsp. *turcicus* Mathew (Iridaceae), C6 Gaziantep, 3.xi.1973.

Crocus speciosus Bieb. subsp. *ilgazensis* Mathew (Iridaceae), A4 Çankırı, 7.xi.1972. (A.Baytop ile birlikte).

Iris stenophylla Hausskn. et Siehe ex Baker subsp. *allisonii* B.Mathew (Iridaceae), C3 Antalya, 3.v.1979. (B.Mathew ile birlikte).

Iris xanthospuria B.Mathew et T.Baytop (Iridaceae), C2 Muğla, 26.iv.1977.

Bu listede görüldüğü gibi, T.Baytop'un toplamış olduğu tip örneklerden 7'sinin adı, onun adını taşımaktadır. Bu tür adlarında niteleyici olarak *baytopianus*, *-um* (Baytop ile ilgili), *baytopii* (Baytop'un) veya *baytopiorum* (Baytoplar'ın) kelimelerine rastlıyoruz.

2000 yılında T.Baytop'un Doğu Anadolu bahçelerinden getirdiği eski bir bahçe gülüne Kit Tan ve J.Zielinski tarafından *Rosa* 'Professor Turhan Baytop' adı verilmiştir. Tanıtımı 2010 yılı içinde yayımlanmıştır.

Gene *Flora of Turkey*'den öğrendiğimize göre, bilim için yeni olmamakla beraber, yalnızca T.Baytop'un topladığı örnekler sayesinde Türkiye'de yetiştiği kanıtlanmış 5 takson mevcuttur:

Reseda aucheri Boiss. subsp. *rotundifolia* (Kotschy ex Müller-Arg.) Rech.f. (Resedaceae).

Centaurea pullata L. (Compositae).

Datura metel L. (Solanaceae).

Tulipa saxatilis Sieber ex Sprengel (Liliaceae).

Arrhenatherum kotschy Boiss. (Gramineae).

T.Baytop, yeni olduğuna karar verdiği örneklerini teşhis etmek için, Kew, Edinburgh ve Cenevre'deki uzmanlarla temas etmiş, yeni türlerin birçoğunu bu uzmanlarla birlikte yayımlamıştır. Soğanlı bitkiler konusunda, en yakın mesai arkadaşı, Kew Herbaryumu uzmanlarından Brian Mathew olmuştur. *Bulbous Plants of Turkey* (1984) adlı kitabını onunla birlikte yazmıştır.

T.Baytop'un orijinal koleksiyonu ISTE'de saklıdır. E, EGE, G, K, ISTF, Hb.Hub.-Mor. gibi başka herbaryumlarda da dubletleri vardır.

T.Baytop'un Anadolu gezilerinin amacı, yalnızca bitki örnekleri toplamak değildi. Daha başka amaçları da vardı. Bunlardan biri, Anadolu halkı ile temas ederek, onların gıda olarak veya başka bir amaçla kullandıkları yerli bitkileri, aktarlarda ve pazarlarda satılanları, tıbbi bitkileri, zehirli olanları görmek, her birinin kullanımını öğrenmek, örnekler almak ve örnekleri Farmakognozi'deki koleksiyona yerleştirmek idi. Bu amacını gerçekleştirdi ve çalışmalarının sonuçlarını *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi* adlı kitabında (1984 ve 1999) yayımladı.

Bir başka amacı, Türkiye bitkilerinin yerel adlarını kaydetmekti. Gezilerinde bu konuyu ihmal etmedi ve sonuç olarak *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü* adını taşıyan kitabı (3.baskı, 2007) ortaya çıktı.

Bir diğer amacı, Türkiye bitkilerinden ve başlıca jeofitlerden renkli bir dia koleksiyonu hazırlamaktı. Yanından eksik etmediği Leica makinesiyle çiçekli bitkilerden, meyvalılardan ve diğerlerinden, her birinden çok sayıda poz çekerek zengin bir slayd koleksiyonu oluşturdu. B.Mathew ile birlikte yazdığı *The Bulbous Plants of Turkey* adlı (1984) kitabı ile diğer kitaplarındaki renkli bitki resimleri, onun tarafından çekilmiş resimlerdir.

Gezilerinin T.Baytop'a kazandırdığı bir başka yapıt ta, İstanbul'da Maltepe'deki bahçesinde oluşturduğu canlı bitki koleksiyonudur. T.Baytop, gezilerinde topladığı jeofitlerin soğan, yumru veya rizomlarını, bahçesinde tarhlara, tavalara, saksılara ekip yetiştirmiş, etiketlemiş, süren bitkilerin çiçeklerini, meyvalarını, yapraklarını bahçede incelemek ve gerekli resimleri çekmek imkânını elde etmiştir. Yetiştirdiği bitkilerden aldığı örnekleri ISTE'ye yerleştirmiştir. ISTE'deki tayinli örnek fişlerinden faydalanarak, T.Baytop'un bahçesinde yetiştirdiği Anadolu bitkilerinin bir dökümünü yapmak kabildir. Bu döküm yapılmış ve teksir halinde dağıtılmıştır: Baytop, A., *Özel bir Botanik Bahçesi: Baytoplar'ın Bahçesi*, 2003. Bu bahçe en verimli zamanında 266'sı jeofit olmak üzere 500'den fazla bitki türü barındırmıştır.

Doğa merakı, T. Baytop'un Anadolu'nun yaban hayvanları ile de ilgilenmesini sağlamıştır. Gezilerinde avcılarla tanışmış, hayvan postları temin etmiştir. Hatta bu konuda Anadolu'nun iki *Panthera* türü hakkında yayın yapmıştır (Baytop 1973, 1974).

T.Baytop, gezilerini iyi tertiplerdi. Gittiği her şehirde eczane sahibi olmuş öğrencilerini bulur, köy kahvelerine girer, muhtarla ve kendine bilgi verebilecek her kişi ile konuşur, etrafla dost olur, bilgi alır, bilgi verirdi. Dost ve alçak gönüllü idi. Gezilerinden büyük zevk alırdı. Eminim ki, gezilerinin en çok memnun eden tarafı, çok sevdiği Anadolu'da tanıştığı birçok kişinin dostluğunu ve yardımcı köy çocuklarının sevgisini kazanmış olmasıdır.

Kaynaklar

- Baytop,A. 2003. *Özel bir Botanik Bahçesi:Baytoplar'ın Bahçesi*, 15 sayfa, 6 renkli resim, İstanbul.
- Baytop,T. 1973. Neue Beobachtungen über die Verbreitung des kleinasiatischen Leoparden (*Panthera pardus tulliana*) in der Türkei, *Bonn. Zool. Beitr.* 24:183-184.
- Baytop,T. 1974. La présence du vrai tigre, *Panthera tigris* (Linné, 1758) en Turquie, *Säugetierkundliche Mitteilungen* 22 (3):254-256.
- Baytop,T., Mathew, B. 1984. *The Bulbous Plants of Turkey*, 132 sayfa, Batsford Ltd., London.
- Baytop,T. 1999. *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi*, 2.baskı, 480 sayfa, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul. (ilk baskı 1984).
- Baytop,T. 2001. *Anadolu Dağlarında 50 Yıl*, 2.baskı; 222 sayfa, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul. (ilk baskı 2000).
- Baytop,T. 2007. *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, 3.baskı, 512 sayfa, Türk Dil Kurumu Yayınları No. 578, Ankara. (ilk baskı 1994, 2.baskı 1997).
- Davis,P.H.(ed.). 1965-1985. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, vols.1-9, Edinburgh.
- Davis,P.H. et al.(eds.). 1988. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, vol.10, First Supplement, Edinburgh.

- Güner,A. et al.(eds.),2000. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, vol.11, Second Supplement, Edinburgh.
- Günergün, F. 2002. "Turhan Baytop (1920-2002): Araştırarak, Toplayarak, Yazarak Geçen Bir Ömür," *Osmanlı Bilimi Araştırmaları (Studies in Ottoman Science)*, IV(1):1-24, İstanbul.
- Günergün, F. 2004. "Turhan Baytop'u Anarken," İ.Ü. Eczacılık Fakültesi Farmakognozi Anabilim Dalı'nın yayımladığı *Turhan Baytop Anma Kitabı*, s.129-133.
- Günergün, F. 2010. "Turhan Baytop, Araştırmaya, Üretmeye ve Eğitime Adanmış Bir Ömür," IX. Türk Eczacılık Tarihi Toplantısı, 24-26 Mayıs 2010, Eskişehir.
- İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbariyumu Kayıtları.
- Tan,K., Zielinski, J. 2010. "Two unnamed Turkish roses," *Phytologia Balcanica*, 16(2): 221-225.

The Anatolian expeditions of Turhan Baytop (1920-2002) and his plant collection

Prof.Dr. Turhan Baytop (1920-2002) graduated from the School of Pharmacy of Istanbul University. He chose to stay at the University as an assistant in the Department of Pharmacognosy, where eventually he was to become the director. Prof. T. Baytop concentrated his research on the Turkish flora, especially on the geophytes, and the medicinal, poisonous and other indigenous plants, their vernacular names and uses. He travelled widely in Turkey, and his expeditions proved immensely rewarding. His findings were published in a series of volumes (Baytop 1984, 1997, 1999, 2000). Turhan Baytop's plant collection which counts 10750 specimens, with geophytes numbering 2200, is currently housed in the Herbarium of the Faculty of Pharmacy of Istanbul University (ISTE). He also has specimens in other herbaria: E, EGE, G, K, ISTF, Hb.Hub.-Mor. *Flora of Turkey* (1965-2001) cites 950 of his specimens, including 32 types. Most of these types were collected from West, East, Central and Southern Anatolia, except two which were collected from Istanbul and Thrace. He is the type collector of an old garden rose of E. Anatolia, named Rosa 'Professor Turhan Baytop'. Five internationally recognized taxa, that were new to Turkey entered in the *Flora of Turkey* thanks to T. Baytop's specimens. He cultivated the bulbs he gathered during his travels in his own garden, and his personal herbarium comprised, at its full extent, more than 500 species, of which 266 belonged to bulbous plants (Baytop 2003). Prof. T. Baytop was also interested in wild animals, and wrote two articles on the *Panthera* species of Anatolia (Baytop, 1973, 1974).

Key words: Turkish flora, botanical collections, collectors, Turhan Baytop, history of botany.

Turhan Baytop'un (1920-2002) Anadolu gezileri ve bitki koleksiyonu

Prof.Turhan Baytop (1920-2002), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Eczacı Okulu mezunudur. Meslek konuları ile yakından ilgilenmiş olmakla beraber, eczacılık yapmamış, Üniversite'de kalmış, Farmakognozi dalında ilerlemiştir. Araştırmalarını Türkiye florası ve başlıca jeofitleri, tıbbi ve zehirli bitkiler, faydalı olanlar, bitkilerin yerli adları ve kullanılışları konularında yapmış, bu nedenle Anadolu'da çok gezmiştir. Gezileri çok verimli olmuş, araştırma sonuçlarını kitaplar halinde yayımlamıştır (Baytop, 1984, 1997, 1999, 2001). Bitki koleksiyonu, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbariyumu'nda (ISTE) saklıdır. Burada 10750 örneği vardır. Jeofit örneklerinin sayısı 2200 kadardır. *Flora of Turkey*'de 950 örneği kayıtlıdır. Biri İstanbul'dan, bir diğeri Trakya'dan ve geri kalanı Batı, Doğu, Orta ve Güney Anadolu'dan toplanmış 32 tipörneğin toplayıcısıdır. Bundan başka, Doğu Anadolu bahçelerinden topladığı bir eski bahçe gülüne onun adı verilmiştir (Tan et Zielinski 2010). 5 takson, bilim için yeni olmamakla beraber, yalnızca onun toplamaları sayesinde, *Flora of Turkey*'de yer almıştır. ISTE dışında, E, EGE, G, K, ISTF ve Hb.Hub.-Mor.'da da örnekleri vardır. Gezilerde topladığı bitkilerle, bahçesinde canlı bir bitki koleksiyonu oluşturmuştur. Bugün gerilemiş durumda olan bu bahçe, en verimli zamanında 266'sı jeofit olmak üzere 500'den fazla bitki türü barındırmıştır (Baytop 2003). Av hayvanları ile de ilgilenmiş ve Anadolu'nun iki *Panthera* türü hakkında iki makale yayımlamıştır (Baytop 1973, 1974).

Anahtar sözcükler: Türkiye florası, bitki toplamaları, toplayıcılar, Turhan Baytop, botanik tarihi.